

УДК 336:02

Біла Л.М.

кандидат економічних наук

Національного університету державної податкової служби України

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

FINANCIAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION

АНОТАЦІЯ

Розглянуто тенденції розвитку, проблеми регулювання фінансової політики Європейського Союзу. Визначено процедуру розробки, обговорення і затвердження його багаторічного фінансового плану. Проаналізовано статі видатків бюджету Євросоюзу. Порівняно статті бюджетного кошторису його бюджету. Проаналізовано показники багаторічних фінансових планів на 2007-2013 і на 2014-2020 рр.

Ключові слова: фінансова політика, фінансова система, бюджет, фінансова криза, Європейський Союз.

АННОТАЦИЯ

Рассмотрены тенденции развития, проблемы регулирования финансовой политики Европейского Союза. Определена процедура разработки, обсуждения и утверждения его многолетнего финансового плана. Проанализированы статьи расходов бюджета Евросоюза. Проведено сравнение статей сметы его бюджета. Проанализированы показатели многолетних финансовых планов на 2007-2013 и на 2014-2020 гг.

Ключевые слова: финансовая политика, финансовая система, бюджет, финансовый кризис, Европейский Союз.

ANNOTATION

The tendencies of development, as well as the problems of management of the financial policy of the European Union are identified. The procedure of development, discussion and approval of long-term financial plan for the EU is determined. Expenditures of the EU budget are analyzed. Comparison of the estimates of EU budget lines is conducted. Indicators of long-term financial plans for 2007-2013 and for 2014-2020 are analyzed.

Keywords: fiscal policy, financial system, budget, financial crisis, European Union.

Постановка проблеми. Фінансова політика є найважливішим економічним важелем впливу держави на господарські процеси. Фінансо-

ва, грошово-кредитна, бюджетна політика – це головні засоби державного впливу на розвиток економіки, які обумовлені необхідністю підвищити її конкурентоспроможність.

Актуальність дослідження сфери фінансової (бюджетної) політики Європейського Союзу (використання державних витрат і оподаткування для стимулювання економічного розвитку) підтверджена світовою фінансово-економічною кризою 2008-2009 рр., а також і борговою кризою в Європейському Союзі (ЄС).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, визначені темою дослідження, вивчалися як окремі аспекти у рамках спеціалізованих досліджень, присвячених тенденціям розвитку світової економіки та світових фінансів, а також питань фінансової політики Євросоюзу. Різні аспекти цих важливих проблем розглядалися в роботах О. Буторіної, С. Вайна, В. Гордеева, М. Каргалова, І. Прохоренко, Л. Ентіна.

Мета статті – це теоретико-методологічне дослідження фінансової політики ЄС, порівняння статей бюджетного кошторису бюджету ЄС.

Виклад основного матеріалу. Фінансова політика в Європейському Союзі складається з двох нерівних частин: з одного боку, загальна європейська бюджетна політика в частині Спільного бюджету ЄС, а з іншого – сукупність національних бюджетних політик країн ЄС.

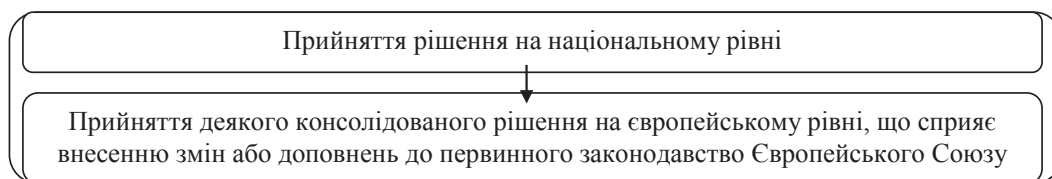

Рис. 1. Схема прийняття рішень у сфері фінансової політики Європейського Союзу

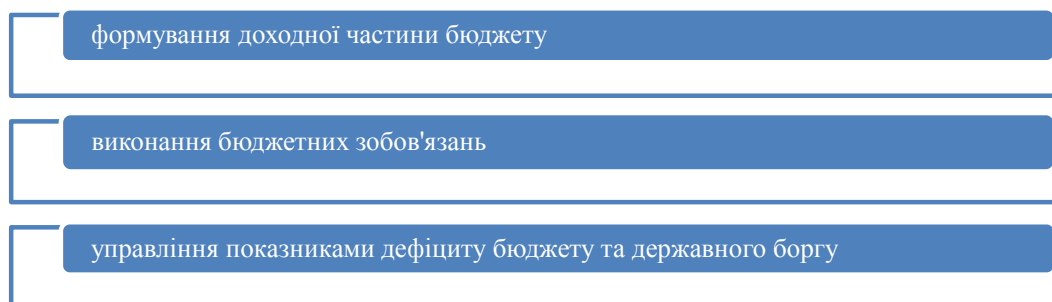

Рис. 2. Основні напрями фінансової політики ЄС

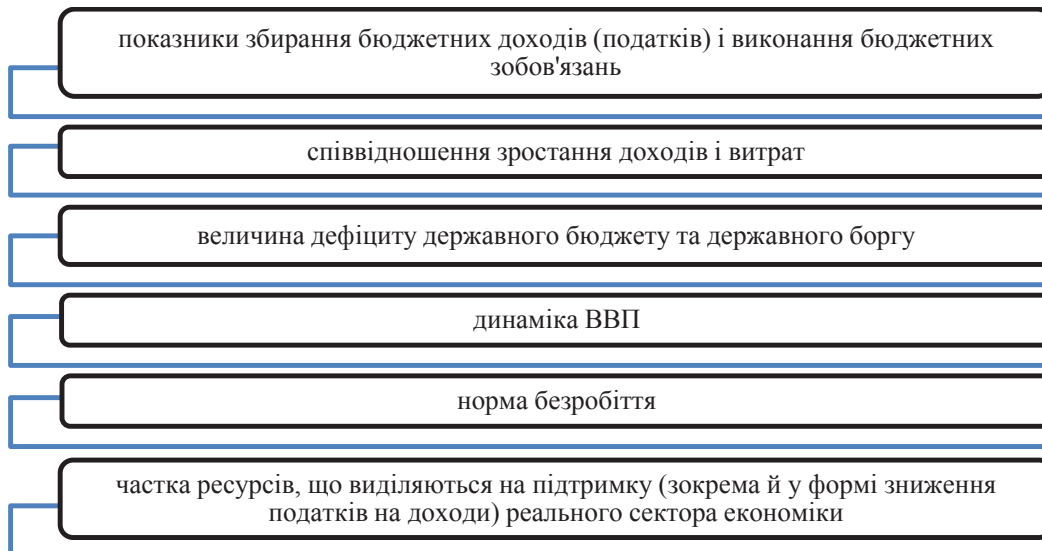

Рис. 3. Основні критерії ефективності бюджетної політики²

Рішення в сфері фінансової політики Європейського Союзу здійснюються за такою схемою:

Якщо прийняття консолідованого рішення не можливе, то питання або знімається, або запропоновані заходи здійснюються в рамках співробітництва з обмеженим числом держав-членів Європейського Союзу.

Істотною економічною зміною в інституціональному ракурсі в ЄС за останні роки стало утворення ЕВС (Економічного і валютного союзу) і перехід до єдиної валюти (євро, введеної в готівковий обіг з 2002 р). В результаті таких змін грошова політика країн-учасниць стала загальною, наднаціональною і проводить її Європейський центральний банк (ЄЦБ). При цьому фінансова політика країн-учасниць залишилася прерогативою національних урядів, які через державний бюджет і соціальні фонди перерозподіляють в середньому 50% ВВП.

Проте існування загального бюджету ЄС, враховуючи його істотну значимість для проведення заходів в галузі аграрної та регіональної політики, а також політики об'єднання, дозволяє говорити про наявність єдиної фінансової політики ЄС, хоча і величина його бюджету законодавчо обмежена і складає всього 1,24-1,27% сукупного ВВП ЄС, але кошти, що виділяються із загального бюджету для окремих країн-членів, є істотною фінансовою допомогою для проведення структурної політики, досягнення стійкого економічного зростання. Тому надзвичайно важливо проаналізувати закономірності загальної фінансової політики ЄС.

Бюджетна політика як дії держави щодо визначення ключових завдань і кількісних показників формування доходної та видаткової

частин бюджету, управління державним боргом трансформувалася нині в один з найважливіших інструментів економічної політики. Держава займається забезпеченням охорони здоров'я, освіти, науки, культури, соціальної сфери, що додає економіці соціальну орієнтованість. У дохідній частині бюджетна політика визначає темпи зростання доходів, пропорцію між різними видами доходів (від оподаткування, позик, інші). Важлива частина бюджетної політики – це податкова політика, оскільки саме податки складають основну частку доходів бюджету і впливають на соціально-економічний розвиток. Адже суть податку полягає в переміщенні грошових коштів в дохід держави. У видатковій частині бюджетна політика визначає і регулює темпи зростання витрат як загалом, так і по окремих статтях; визначення пріоритетів, а також ступінь забезпечення фінансування окремих соціально-економічних програм. В цілому витрати зобов'язані забезпечувати реалізацію соціально-економічних завдань держави¹.

Основні напрями фінансової політики складаються із таких елементів:

З огляду на ці напрямки можна оцінити і ефективність бюджетної політики. Крім того, оскільки бюджетна політика та загальний стан економіки тісно взаємопов'язані, макроекономічні показники також можуть застосовуватися як критерії ефективності проведеної бюджетної політики.

До основних критеріїв ефективності бюджетної політики належать (рис. 3).

Ринкова лібералізація в ЄС «як у дзеркалі відображала те, що відбувалося з усіма промислово розвиненими країнами (ПРК), але тільки в Європі цей процес йшов рука об руку з глибокою інституційною інтеграцією»³. У федеративних державах Центр відповідальний за макроекономічну стабілізацію; достатні розміри і гнучкість федерального бюджету дозволяють вирішувати таке завдання в рамках бюджетної політики. Зовсім інша ситуація в Євросоюзі.

¹ Курс экономической теории / под ред. А.В. Сидорича. – С. 624.

² Селезнёв А.З. Бюджетная система Российской Федерации / А.З. Селезнёв. – М., 2007. – С. 162.

³ Jabko N., 2006. Playing the market: a polit. strategy for uniting Europe, 1985-2005. – Ithaca; L. – P. 2.

Незначний обсяг і бездефіцитність Спільного бюджету роблять неможливим його використання для макроекономічної стабілізації. Спільний бюджет вирішує конкретні специфічні завдання, пов'язані з підтримкою сільського господарства, регіональною політикою і утриманням адміністративного апарату ЄС⁴. Очевидно також, що механічне, жорстке застосування принципів федералізму може призвести не до поглиблення інтеграції, а до розколу між країнами. Переважатиме «кооперативний федералізм», який засновано на механізмах міждержавних переговорів, пошуках консенсусу⁵. Створення в ЄС незалежної фіскальної структури, посилення комунітарного контролю над національними бюджетами навряд чи можливий без підтримки ЄП (Європейського парламенту) та/або національного парламенту. На думку Голови Євроради Х. ван Ромпея (обраного на початку березня 2012 р. на другий термін), ЄС повинен навчитися жити в умовах дилеми «валютного союзу без розвиненого бюджетного союзу». «Європейський Союз не є державою, процедури прийняття рішень складні». Європейські інститути з моменту введення євро відповідають за грошову політику, в той час як бюджетна політика та координація економічної політики залишаються у віданні країн-членів. «Це створює напруженість. Звідси – часом складні рішення»⁶.

⁴ Финансовая политика стран ЕС / В.П. Гутник и др. – М., 2004. – С. 211.

⁵ De la Ve République a l'Europe: Hommage a Jean-Louis Quermone. Sous la dir. de F. d'Arcy, L. Rouban. – P., 1996. – P. 257.

⁶ Цит. із: The Future of the European Union, 2010. The Federalist. – P. 10.

⁷ Reforming the budget, changing Europe a public consultation paper in view of the 2008/2009 Budget review. Brussels, 2007. P. 4. Bertoincini Y. Budget de l'UE. Quelques résolutions pour la révision // Confrontations Europe. 2008. – № 81, p. 7.

⁸ Single European Act (SEA).

⁹ Каргалова М.В. ЕС: политика общественного благосостояния / М.В. Каргалова // Современная Европа. – 2006. – № 1 (25). – С. 101.

Спільний бюджет ЄС відрізняється малим розміром порівняно з величиною бюджетів, що входять в цю інтеграційну структуру федеративних держав – трохи вище 1% валового національного доходу (ВНД) ЄС-27, так і структурою надходжень. Розмір бюджету щодо ВНД не змінився, навіть незважаючи на великий стрибок євроінтеграції (увійшли країни зі значно меншими доходами, ніж ЄС-15), розширення Лісабонським договором компетенцій ЄС і загострення, особливо в кризу, викликів глобалізації.

У той же час він досить великий в абсолютних цифрах: більше 100 млрд євро на рік і близько 2,5% сукупних державних витрат країн-членів⁷.

Інститути Союзу не несуть відповідальності за надання основних суспільних благ, які залишаються обов'язками національних урядів. Перерозподіл доходів через Спільний бюджет здійснюється в обмеженому масштабі, причому спрямованому не на вирівнювання рівня доходів на просторі ЄС, а зокрема, на підвищення добробуту окремих регіонів. Основною метою створення Спільного бюджету, особливо більш актуальною сьогодні, є компенсація ефектів нерівності в процесі євроінтеграції на кожному етапі (реалізації Єдиного європейського Акта, ЕЕА, 1986 р.)⁸ і географічного розширення Євросоюзу. Країни ЄС прагнули знайти компроміс між соціальною справедливістю та економічним зростанням⁹.

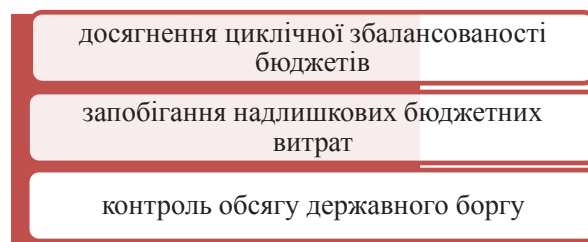

Рис. 4. Основні напрями фінансової політики Євросоюзу

Рис. 5. Принципи складання Спільного бюджету ЄС

Євросоюз у своїй фінансовій політиці прагне поєднати вимогу виконання соціальних зобов'язань зі стимулюванням економічного зростання. Основні напрями фінансової політики Євросоюзу схематично показано на рисунку 4.

До інструментів фінансової політики ЄС можна зарахувати обмеження бюджетного дефіциту, державного боргу.

Спільний бюджет ЄС складається з урахуванням п'яти принципів¹⁰, показаних на рисунку 5.

Принцип щорічності (annuality), завдяки діленню на стадії, дозволяє уникнути формування довгострокових зобов'язань (правда, є ряд труднощів, оскільки більшість витрат ЄС – це багаторічні програми).

Принцип рівноваги (equilibrium) для його поповнення заборонено вдаватися до позик. Таким чином, у разі необхідності протягом року видатковій статті можуть корегуватися. Якщо доходи перевищують витрати, то позитивне saldo поточного року записується як дохід наступного.

Для ефективного виконання бюджету існує можливість трансфертів між його окремими статтями. Крім перерахованих вище, є ще один важливий принцип, прийнятий у 1999 р., згідно з яким усі статті Спільного бюджету обчислюються в єдиній валюті – євро. Навіть ті, що не належать до країн євросони. Всі ці принципи свідчать про бажання країн-членів ЄС обмежити наднаціональну компетенцію Євросоюзу. Очевидна суперечність між прагненням країн контролювати зростання витрат і бажанням Європейського парламенту перевести в Спільний бюджет якомога більше статей витрат національних бюджетів. Існує прагнення до максимального контролю з боку країн-членів та мінімальної свободи дій власне ЄС.

На погляд автора, цей підхід контрпродуктивний. Зрозуміле прагнення країн ЄС зберігати самостійність і власні соціально-економічні моделі, але для підвищення ефективності економіки Союзу перебудова Спільного бюджету необхідна і неминуча.

¹⁰ Ardy B., El-Agraa A.M. The General budget. – P. 358.

¹¹ Консолидированная версия Договора о Европейском Союзе и Договора, учреждающего Европейское сообщество. – М., 2001. – С. 191-200 (ст. 268-280).

Багаторічна фінансова програма 2014-2020 рр. містить узгоджені «стелі» (ceilings) за різними категоріями витрат і в бюджеті в цілому. Кожна Багаторічна фінансова програма супроводжується міжінституційним консенсусом, згідно з яким ЄК, Європейська Рада та ЄП зобов'язуються дотримуватися встановлених меж витрачання коштів. Поточний рівень витрат встановлює щорічний бюджет, що має відповідати основним положенням Багаторічної фінансової програми. Цей бюджет повинен бути прийнятий відповідно до встановленої процедури¹¹. Загальний бюджет розробляють і приймають з 1 вересня до 31 грудня попереднього року. До травня ЄК погоджує спільні цілі бюджету наступного року, розписує за статтями (попередня оцінка) доходи і витрати майбутнього року. Не пізніше 15 червня попередній проект розсилається національним урядам, які повинні співвіднести його з чинним всеосяжним законодавством. З урахуванням інформації, що надійшла, ЄК може надіслати учасникам бюджетного процесу повідомлення з корегуванням проекту. До 15 липня кожного року Рада міністрів ЄС (після проведення консультацій з представниками ЄП) приймає проект у першому читанні. На початку осені він потрапляє в Парламент, де в жовтні проводиться обговорення в першому читанні. У ході першого читання можуть прийматися поправки щодо «необов'язкових» статей витрат, а також пропозиції щодо корегування обов'язкових витрат. Частка обов'язкових витрат у Спільному бюджеті становить приблизно 40% і пов'язана здебільшого з підтримкою сільського господарства. Під час другого читання в Раді у другій половині листопада ці пропозиції можуть і не врахувати. Пропоновані ЄП поправки щодо «необов'язкових» 43-х статей видатків, як правило, спрямовані на збільшення фінансування регіональної та соціальної політики.

Щодо обов'язкових витрат, то у ЄП дорадчий голос. Зазвичай, він приймає бюджет у другому читанні в грудні, потім бюджет підписує глава ЄП, а потім бюджет вступає в силу. ЄП також контролює виконання прийнятого бюджету. Крім поточного контролю, Парламент стверджує підсумковий звіт ЄК про виконання

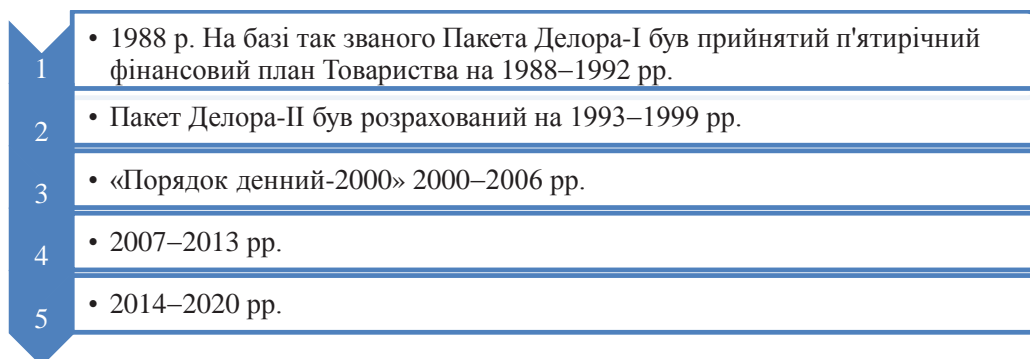

Рис. 6. Періодизація фінансових планів ЄС

бюджету і отримує звіт групи аудиторів спеціально створеної для перевірки Загального бюджету Рахункової палати ЄС (1977 р.)¹². Цей орган перевіряє, «чи всі отримані доходи і проведені витрати були законними і правильними, і сумлінним чи було управління фінансами». За спільне виконання Спільного бюджету ЄС відповідає ЄК, гарантуючи дотримання норм. ЄК несе пряму відповідальність за розподіл асигнувань на проведення внутрішньої політики, зовнішньої діяльності та адміністративного управління Євросоюзом. Аграрна та структурна політики фінансуються за участю Структурних фондів ЄС та національних урядів. Співпраця трьох ключових інститутів Євросоюзу в ході бюджетної процедури повинна була зробити процес прийняття щорічного бюджету порівняно простим завданням (з 1998 р.). Рішення з приводу основних статей витрат Багаторічної фінансової програми, як правило, приймаються в ході вельми гострих дебатів. З розгортанням активної фази світової фінансово-економічної кризи посилювалися розбіжності і при прийнятті щорічного бюджету.

19 листопада 2013 р. Європейський парламент схвалив Багаторічну програму фінансового розвитку Європейського союзу на період 2014-2020 рр. Підсумки голосування в Європарламенті відкрили шлях до прийняття ЕП щорічного бюджету ЄС на 2014 р.

Прийняття багаторічних фінансового плану на період 2014-2020 рр. Європарламентом передували напружені переговори, які тривали два з половиною роки, між Єврокомісією, що представила 29 червня 2011 р. початковий проект багаторічних бюджетних рамок ЄС, Радою ЄС, ЕП і національними урядами. Великобританія, Нідерланди та Швеція виступили ініціаторами скорочення бюджетних витрат ЄС. Вони до того ж захищають сформовану систему знижок з національних внесків до загального бюджету (найбільш жорсткого курсу дотримувалась британська влада).

Новий багаторічний фінансовий план є п'ятим за рахунком в історії європейської інтеграції (рис. 6).

У ЄС існує два види фінансових планів: щорічний і середньостроковий. Середньострокові плани встановлюють гранично допустимі показники фінансових витрат на потреби інтеграційного об'єднання, що сприяє удосконаленню щорічної бюджетної процедури і дозволяє домогтися розумного обмеження бюджетних ви-

трат. Щорічний бюджет ЄС укладений в рамки багаторічного фінансового плану. Бюджетне програмування в ЄС носить обов'язковий характер: Євросоюз зобов'язується виділяти певні кошти за конкретними статтями витрат в рамках своїх щорічних бюджетів. Здійснення бюджетного програмування в рамках реалізації стратегічних програм є розподільною функцією європейських інститутів в економіці Євросоюзу¹³.

У підсумку глави національної виконавчої влади 28-и країн Євросоюзу домовилися про граничний розмір бюджету на 2014-2020 рр. в сумі 960 млрд євро за цінах 2011 р. (згідно з первинним проектом Єврокомісії, він становив 1003 млрд євро), про зниження ліміту бюджетних витрат на 3,4% порівняно з періодом 2007-2013 рр. скорочено внесків держав-членів (з 1,06% сукупного валового національного доходу Союзу в 2007-2013 рр. до 0,95%, що еквівалентно 908 млрд євро), а також про те, що величина спільного європейського бюджету не вийде за межі 1% сукупного європейського ВНД (в 2007-2013 рр. цей показник склав 1,12%)¹⁴.

Отже, вперше в історії Європейського Союзу підсумковий кошторис бюджетних витрат виявилася меншим, ніж був запланованим і запропонованим Єврокомісією. Разом з тим у 2016 р. очікується процедура ревізії бюджетних рамок у зв'язку з можливими змінами економічної ситуації в Європі, а отже, не виключається відхід від фінансового плану ЄС в рамках політики бюджетної економії. До того ж передбачено граничний рівень додаткових витрат на непередбачені обставини в розмірі 36,8 млрд євро (або 0,04% сукупного ВНД). Ці витрати забезпечать Резервний фонд з надання надзвичайної допомоги, Європейський фонд адаптації до умов глобалізації, Фонд солідарності, а також Європейський фонд розвитку. Спеціальний фінансовий інструмент відшкодує витрати у разі перевищення максимально допустимих меж щорічного бюджету.

У контексті загальної соціально-економічної стратегії ЄС «Європа-2020» в новому багаторічному фінансовому плані присутні кілька основних статей бюджетних витрат, спрямованих на досягнення цілей сталого зростання, створення нових робочих місць і підвищення конкурентоспроможності Євросоюзу.

Статті бюджетного кошторису «Глобальна Європа», «Безпека та громадянство» (колишня назва – «Громадянство, свобода, безпека та правосуддя») та адміністративні витрати Союзу, порівняно з попереднім періодом, змінилися несуттєво: відповідно, 58,7 млрд євро проти 56,8 у 2007-2013 рр. за цінами 2011 р.; 15,7 млрд євро проти 12,4 і 61,6 млрд євро проти 56,5 (табл. 1).

Нові бюджетні рамки зберегли тенденцію до поступової відмови від пріоритетного фінансування спільної аграрної політики і політики згуртування. Незважаючи на те, що витрати на «Сталий розвиток: природні ресурси» скла-

¹² Report of the study group on the role of Public Finance in European Integration, April 1977. – Vol. I: General Report. – Pp. 11, 13.

¹³ Стрежнева М.В. Управление экономикой в Европейском Союзе: институциональные и политические аспекты / М.В. Стрежнева, И.Л. Прохоренко. – М.: ИМЭМО РАН, 2013.

¹⁴ Показники багаторічних фінансових планів на 2007-2013 і на 2014-2020 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/budget/figures/fin_fwk0713/fwk0713_en.cfm#cf07_13; http://ec.europa.eu/budget/mff/figures/index_en.cfm.

дуть близько 40% від усіх бюджетних витрат ЄС у 2014-2020 рр. (у 2007-2013 рр. вони склали 42,5%, а в 1984 р. – 70% від сумарного обсягу бюджетних коштів), вони скоротяться з 420,7 млрд євро в 2007-2013 рр. до планованих 373,2 млрд євро¹⁵.

Таблиця 1
Порівняння статей бюджетного кошторису
бюджету ЄС, млрд євро

Статті	2007-2013 рр.	2014-2020 рр.
Глобальна Європа	58,7	56,8
Безпека та громадянство	15,7	12,4
Адміністративні витрати	61,6	56,5
Сталий розвиток: природні ресурси	420,7	373,2
Витрати на економічне, соціальне і територіальне згуртування	401,2	325,3
Підвищення конкурентоспроможності, сталого зростання та створення нових робочих місць	91,5	125,6
Фінансування різних програм надання допомоги малому та середньому бізнесу	70	140
Горизонт-2020	56	80

Відповідно, витрати на економічне, соціальне і територіальне згуртування знизяться, порівняно з попереднім періодом, до 325,1 млрд євро. Одночасно передбачається здійснити значні зміни в організації регіональної політики ЄС. Будуть введені в дію загальні правила для всіх європейських бюджетних фондів для підвищення узгодженості їх дії і максимізації їх ефективності. Передбачені спрощення процедур, щоб зробити реалізацію програм і проектів у зазначеній сфері діяльності ЄС більш результативними; концентрація зусиль на обмеженому спектрі цілей в рамках чинної стратегії «Європа-2020»; укладення нових партнерських угод для налагодження кращої координації між державами-членами та ЄК. Фінансування по лінії регіональної політики буде розглядатися як спонукальний стимул для досягнення орієнтирів, встановлених стратегією ЄС «Європа-2020». До того ж передбачається встановлення прямої залежності рішень про надання коштів з європейських фондів від виконання державами-членами зобов'язань щодо скорочення бюджетного дефіциту і розмірів державного боргу в рамках Європейського семестру.

Змінився підхід Євросоюзу до диференціації регіонів за рівнем соціально-економічного розвитку. Економічний показник, такий як рівень

валового регіонального продукту на душу населення, як і раніше, залишається базовим критерієм надання підтримки регіонам. Однак порогові величини для зарахування конкретного регіону до тієї чи іншої групи і призначення йому допомоги тепер децю інші.

Тепер регіони поділяють на: менш розвинені (з рівнем валового регіонального продукту на душу населення меншим за 75% від середнього в ЄС-28), перехідні (з аналогічним показником в діапазоні від 75 до 90%) і більш розвинені (з рівнем душевого доходу вище 90% від середнього в ЄС-28).

Для підвищення конкурентоспроможності, сталого зростання та створення нових робочих місць приділяється в плані бюджетних витрат ЄС особливу увагу. Порівняно з 2007-2013 рр. на це буде спрямовано 125,6 млрд євро, що дорівнює 13,1% від усіх сумарних витрат Євросоюзу, проти 91,50 млрд євро, або 9,2% від усіх бюджетних витрат в минулому фінансовому періоді.

Економічні негаразди в ЄС природним чином змусили влади європейських країн значно збільшити витрати на створення нових робочих місць через Європейський соціальний фонд і Європейський фонд регіонального розвитку. В рамках «Ініціативи молодіжної зайнятості» вирішено виділити не менше 6 млрд євро (з них 2,1 млрд євро 2014-2015 рр.) на допомогу в працевлаштуванні молодих людей віком до 25 років, які вперше виходять на ринок праці в периферійних країнах Євросоюзу, де рівень безробіття перевищує чверть працездатного населення. Для молодих європейців існують нові можливості і в навчанні, і в роботі за кордоном – в рамках програми «Еразмус +» з бюджетом майже 15 млрд євро (фактично, на 40% більше фінансових коштів, ніж за минулий період).

Основним напрямком стане підтримка малих і середніх підприємств, які становлять близько 99% від загальної кількості європейських фірм і створюють близько третини робочих місць у приватному секторі. Обсяг фінансування різних програм надання допомоги малому та середньому бізнесу через Європейський фонд регіонального розвитку подвоїться з 2014 до 2020 рр. – із 70 до 140 млрд євро.

Для підвищення конкурентоспроможності ЄС запускається нова програма наукових досліджень та інноваційних розробок «Горизонт-2020» з бюджетом майже 80 млрд євро (що на 30% більше, ніж було витрачено на аналогічні цілі в 2007-2013 рр.). Одержувачами фінансової підтримки стануть університети, дослідницькі центри і підприємці, серед яких і представники малого та середнього бізнесу (зазначена програма ставить за мету налагодження тісної взаємодії між освітою, наукою та бізнесом, підтримку стартап-компаній і спеціалізованого постдипломного навчання), особливу увагу буде приділено міжнародній співпраці у сфері високих технологій.

¹⁵ Прохоренко И.Л. Многолетний финансовый план ЕС на 2014-2020 годы: новые приоритеты [Электронный ресурс] / И.Л. Прохоренко. – Режим доступа: http://www.imemo.ru/index.php?page_id=502&id=908&printmode.

Готуючи початковий проект багаторічного фінансового плану на 2014-2020 рр., ЄК планувала змінити систему податкових відрахувань до загального бюджету. На думку Комісії, чинна система власних коштів ЄС, заснована на відрахуваннях від ПДВ, є складною і заплутаною, вимагає занадто великого штату співробітників. Відмова від неї дозволить, окрім іншого, скоротити адміністративні витрати на національному та наднаціональному рівнях. Передбачалося, що перехід на нову систему займе кілька років, починаючи з 1 січня 2014, і завершиться до 2018 р.

За цей час колишні відрахування до загального бюджету від збору податку на додану вартість поступово замінить оновлена система надходжень від збору ПДВ і збори від нового податку на фінансові трансакції в розмірі 0,1% (щодо обміну акціями та облигаціями) і 0,01% (щодо вторинних контрактів). Новий податок (поки впроваджуваний в Євросоюзі у форматі «просунутого» співробітництва готових до цього країн) торкнеться тільки фінансових інститутів (банків, інвестиційних і страхових компаній, пенсійних і хедж-фондів і т.д.) і буде стягуватися на європейському рівні.

За розрахунками Комісії, надходження від збору нового податку до 2020 р. повинні скласти 22,7% від усіх бюджетних коштів ЄС. Ідея ввести такий податок (за зразком відомого «податку Тобіна») вперше була озвучена в Євросоюзі на офіційному рівні головою ЄК Жозе Мануелем Баррозу у вересні 2011 р.¹⁶, а потім обговорювалася в Раді ЄС і на саміті «Групи двадцяти» в листопаді того ж року, де викликала дискусію. Противниками ідеї виступили США, Великобританія, Швеція, прихильниками – насамперед Австрія, Бельгія та Німеччина. Згідно з наявними планами, стягувати новий податок в 11 державах-членах (Австрія, Бельгія, Німеччина, Греція, Італія, Іспанія, Португалія, Словаччина, Словенія, Франція, Естонія) почнуть в середині 2014 р.

ЄК хотіла б додати новий імпульс Єдиному внутрішньому ринку, посиливши гармонізацію національних податкових систем, усунувши національні заборони і виключення, скоротивши число випадків шахрайства при зборі ПДВ, а також спростивши бюджетний процес в ЄС і надавши йому більшу транспарентність.

Висновок. Отже, всі рішення з питань функцій інститутів ЄС, програм довгострокового розвитку ЄС, а також різних стабілізаційних заходів приймаються на самітах ЄС та засіданнях Ради міністрів ЄС. Механізми вирішення питань, що стосуються фінансової політики ЄС, також обговорюються на самітах ЄС. Це дає можливість «обійти» ті чи інші норми установчих договорів

і прийняти рішення у форматі «просунутого» співробітництва. Процедура розробки, обговорення і затвердження багаторічних фінансового плану за визначенням виявляється тривалою і дуже непростою. Спочатку ЄК розробляє проект плану. Регламент, який встановлює новий фінансовий рамковий план на підставі пропозиції Комісії, Рада приймає одногослосно після схвалення його більшістю голосів у Парламенті. Він лягає в основу міжінституційної угоди між ЄК, Радою і ЕП, в якому прописані правила щодо корегувань (щорічних чи інших) та ревізії багаторічних фінансових планів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Буторина О.В. Экономический и валютный союз – новая степень интеграции. Европейский Союз на пороге XXI века / О.В. Буторина. – М.: УРСС, 2001.
2. Вайн С. Глобальный финансовый кризис: механизмы развития и стратегии выживания / С. Вайн. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2009.
3. Гордеев В.В. Мировая экономика и проблемы глобализации / В.В. Гордеев. – М.: Высшая школа, 2008.
4. Европейское право: учебник для вузов / под общ. ред. Л.М. Энтина. – М., 2002. – С. 459.
5. Европейский Союз: основные акты в редакции Лиссабонского договора / отв. ред. С.Ю. Кашкин. – М.: НФРА-М, 2008. – 698 с.
6. Курс экономической теории / под ред. А.В. Сидоровича. – 734 с.
7. Каргалова М.В. ЕС: политика общественного благосостояния / М.В. Каргалова // Современная Европа. – 2006. – № 1 (25). – С. 101.
8. Консолидированная версия Договора о Европейском Союзе и Договора, учреждающего Европейское сообщество. – М., 2001. – С. 191-200 (ст. 268-280).
9. Мещерякова О.М. Финансовая политика Европейского Союза и Федеральный Конституционный Суд ФРГ / О.М. Мещерякова // Юридический мир. – 2012. – № 10. – С. 52.
10. Прохоренко И.Л. Многолетний финансовый план ЕС на 2014–2020 годы: новые приоритеты [Электронный ресурс] / И.Л. Прохоренко. – Режим доступа: http://www.imemo.ru/index.php?page_id=502&id=908&printmode.
11. Селезнёв А.З. Бюджетная система Российской Федерации / А.З. Селезнёв. – М., 2007. – 456 с.
12. Стрежнева М.В., Прохоренко И.Л. Управление экономикой в Европейском Союзе: институциональные и политические аспекты / М.В. Стрежнева, И.Л. Прохоренко. – М.: ИМЭМО РАН, 2013. – 516 с.
13. Финансовая политика стран ЕС / В.П. Гутник и др. – М., 2004. – 646 с.
14. Jabko, N. Playing the market: a polit. strategy for uniting Europe, 1985-2005, 2006. p. 2.
15. De la Ve République à l'Europe: Hommage à Jean-Louis Quermonne / Sous la dir. de F. d'Arcy, L. Rouban. – P., 1996. – P. 257.
16. The Future of the European Union, 2010. The Federalist. – P. 10.
17. Reforming the budget, changing Europe a public consultation paper in view of the 2008/2009 Budget review. Brussels, 2007. P. 4. Bertoinci Y. Budget de l'UE. Quelques résolutions pour la révision // Confrontations Europe. 2008. No 81. P. 7.

¹⁶ Прес-реліз Європейської комісії щодо питання: European Commission. Financial Transaction Tax: Making the financial sector pay its fair share, 2011. Brussels, [online] 28 September. Available at: <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1085_en.htm?locale=en>.

18. Single European Act (SEA).
19. Ardy B., El-Agraа, A.M. The General budget. p. 358.
20. Прес-реліз Європейської комісії щодо питання: European Commission. Financial Transaction Tax: Making the financial sector pay its fair share [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1085_en.htm?locale=en.
21. ЕС [Електронний ресурс]: [веб-сайт]. – Режим доступу: www.europa.eu.
22. Report of the study group on the role of Public Finance in European Integration, April 1977. Vol. I: General Report, pp. 11, 13.
23. Внутрішня політика Євросоюзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://voprosik.net/vnutrennyaya-politika-evrosoy-uz/>.
24. Показники багаторічних фінансових планів на 2007-2013 і на 2014-2020 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/budget/figures/fin_fw0713/fw0713_en.cfm#cf07_13; http://ec.europa.eu/budget/mff/figures/index_en.cfm.